

ЦЕНТРИ (Централни зони и систем на центри)

Центрите во зависност од нивната големина и ранг можат да се планираат како дел од регионално ориентираните или од локално ориентираните активности. По правило, градскиот, секундарниот и реонските центри припаѓаат на градските делови поврзани со регионално ориентираните активности додека разните видови на локални центри се поврзани со локално ориентираните активности.

Според основата за нивна класификација постојат следниве видови центри:

- според рангот: градски, реонски, локални... (хиерархиски систем на центри со центри од прв, втор, трет... степен)
- според функцијата: општи или специјализирани
- според обликот: линеарни, компактни, модуларни...
- според времето на настанување: наследени, нови (новопланирани)
- според карактерот на сообраќајот: центри со мешовит сообраќај, центри со доминантно пешачки сообраќај, центри со диференциран сообраќај
- според локацијата: центри во најтесното градско подрачје, центри во поширокото градско подрачје, центри вон градското подрачје.

Структурата на центарот зависи од:

- големината на градот (од која зависи бројот, видот и содржината на центрите)
- стопанската основа на градот
- нивото на досегнатиот урбан стандард
- карактерот на наследеното централно-градско ткиво...
- хомогеноста на социјалната структура, односно составот на населението и неговите особености, односот на доселеното и автохтоното население, нивните културолошки особености и традициите...

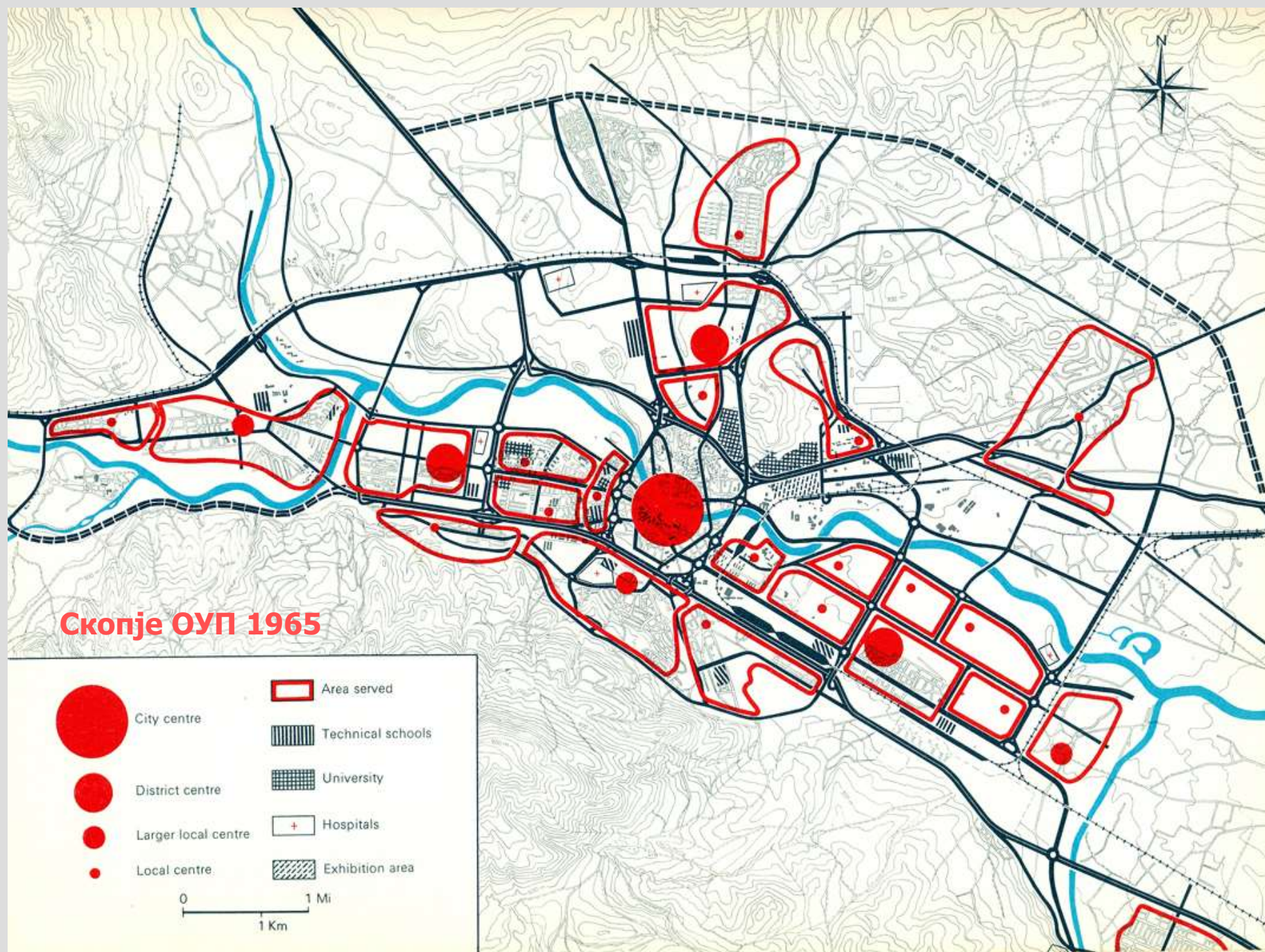
УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ 2

Porto

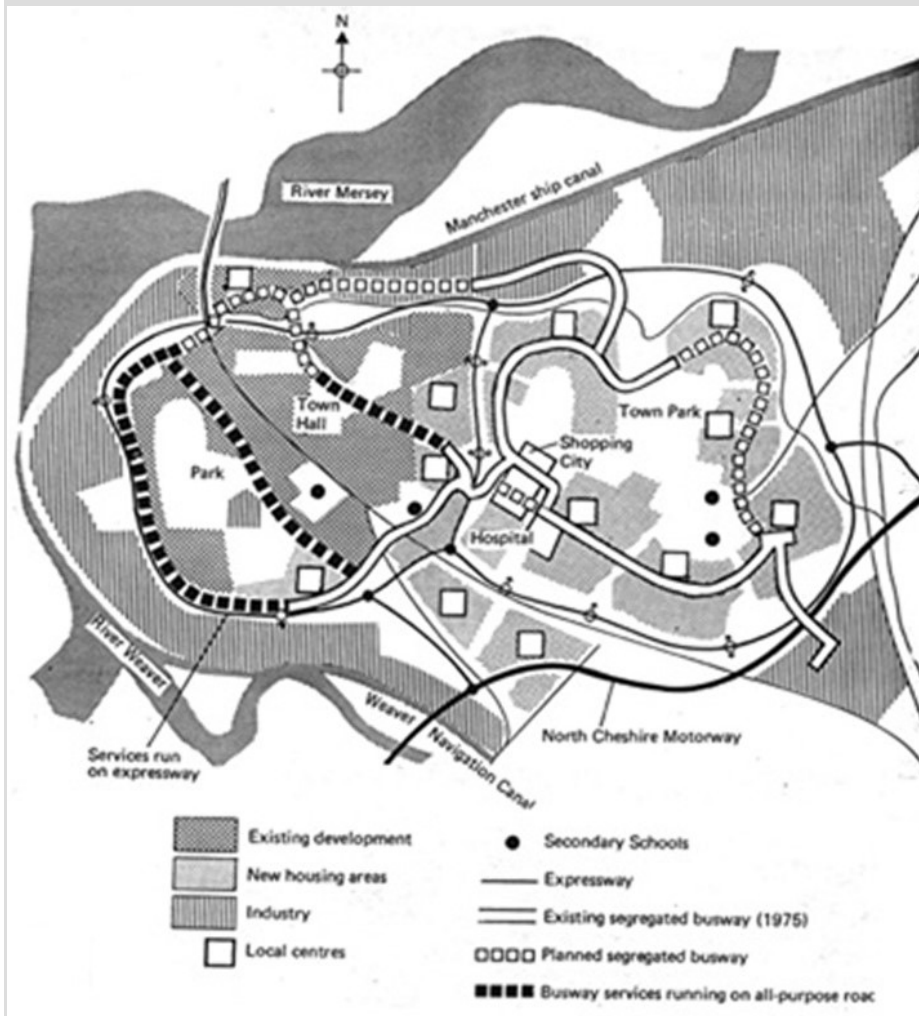

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ 2

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ 2

Runcorn New Town

Cumbernauld New Town

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ 2

Cumbernauld New Town

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ 2

Претпоставена честотата на задоволување на потребите (секојдневни, периодични, вонпериодични) во различните видови центри:

- во локалните центри се задоволуваат 70% од секојдневните потреби
- во реонските центри се задоволуваат 60% од периодичните потреби
- во градскиот центар се задоволуваат 40% од вонпериодичните потреби.

Во локалните центри се задоволуваат и 30% од периодичните потреби.

Во реонските центри се задоволуваат 20% од секојдневните и 20% од вонпериодичните потреби.

Во градскиот центар се задоволуваат 20% од секојдневните и 40% од периодичните потреби. Вонпериодичните потреби се задоволуваат и во специјализирани центри.

Примената на нормативите треба да се зема како ориентациона вредност и тие се подложни на темелни преиспитувања и корекции во конкретни околности и во најдобар случај служат како ориентациони показатели.

Централните содржини можат да се поделат во три основни групи:

- содржини поврзани со *општествениот стандард*
- содржини поврзани со разни видови *услуги и деловни содржини*
- содржини поврзани со *управувањето и заштитата*.

Општествен стандард: 1. култура и уметност, 2. образование и наука, 3. здравствена и социјална заштита и 4. спорт и рекреација

Услуги и деловни содржини: 1. услуги – трговија на мало, занаетчиски услуги, интелектуални услуги, угостителски услуги и сл. 2. деловни содржини – финансиско-кредитни, осигурување, застапништва, трговија, маркетинг и сл.

Управување и заштита: 1. централна власт / локална самоуправа, политички организации, јавни институции, административно-управни служби, општествени организации, организации поврзани врз интересна основа...

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ 2

Просторна организација на центарот зависи од факторите на локацијата поврзани со природните и создадените услови.

Организација на содржините во центарот може да се темели на нивна:

- концентрација,
- сегрегација,
- суперпозиција
- нивна комбинација.

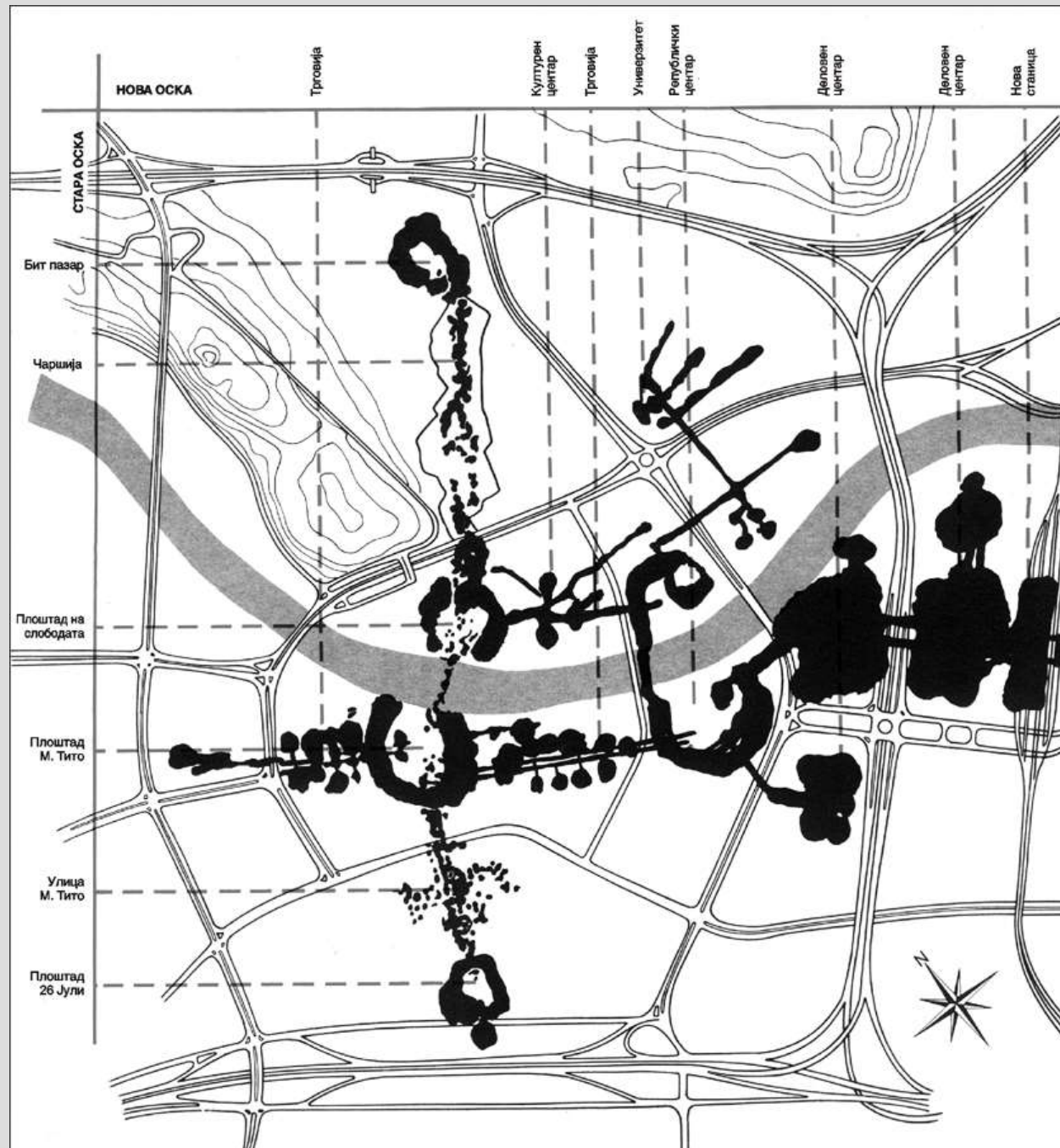
Организацијата на сообраќајот е условена од видот на центарот и неговата организација:

- конвенционална сообраќајна мрежа без диференцирање на различните видови сообраќај,
- сегрегација на транзитниот сообраќај,
- ограничен пристап со формирање на ринг и пристапни/сервисни сообраќајници,
- комбинација на мерки кои опфаќаат посебен режим на јавниот превоз, такси, пешачки зони, паркирање, краткотрајно паркирање...

Систем на центри – основни карактеристики:

1. *различност*: разновидност на елементите и односите кои постојат меѓу нив, големината на гравитационото подрачје, карактерот, содржината...
2. *динамичност и примамливост*: наголемување, намалување, измени во содржината
3. *целовитост на системот*: меѓусебна поврзаност и степен на синергичност на центрите, промената во еден центар влијае и на останатите центри
4. *отвореност на системот*: центрите се во процес на постојана интеракција со останатите делови на градскиот систем
5. *стохастички карактер на системот*: однесувањето на елементите на системот не е во целост предвидливо, промени од времен и траен карактер

УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ 2

Скопје, 1965
градскиот центар